

I KURSUS

Ainevaldkond	Sotsiaalsained
Aine	Ajalugu
Kursus	Üldajalugu
Maht	35 tundi (vastavalt õppevormile võib kontakttundide ja iseseisva töö tundide arv olla erinev)

TEEMA: Antiikaeg

Õpitulemused

Õppija:

- 1) mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost antiikaja näidete põhjal;
- 2) selgitab antiiktsivilisatsioonide tähtsust maailma ajaloos antiikaja näidete põhjal ning mõistab antiigipärandi olulisust tänapäeval;
- 3) tunneb ning võrdleb demokraatliku ja aristokraatliku linnriigi, Rooma vabariigi ja keisririigi toimimise põhimõtteid;
- 4) iseloomustab religiooni ja mütoloogia osa antiikaja inimese maailmapildis ning kristluse tekkelugu ja kujunemist riigiusuks;
- 5) teab, kes olid Homeros, Herodotos, Sokrates, Platon, Aristoteles, Perikles, Aleksander Suur, Romulus, Caesar, Augustus, Constantinus Suur, Jeesus ja Paulus, ning iseloomustab nende tegevust;
- 6) teab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: polis, aristokraatia, türannia, demokraatia, hellen, barbar, kodanik, senat, konsul, vabariik, keisririik, patriits, plebei, Piibel, Vana Testament, Uus Testament, Rooma õigus.

Õppesisu

Kreeka linnriigid: valitsemine, kodanikkond, eluolu. Sparta ja Ateena. Hellenid ja barbarid: hellenite kasvatus, haridus ja igapäevaelu. Kreeka kultuur: mütoloogia ja religioon. Homerose eeposed. Ajalookirjutuse algus. Kõnekunst. Teater. Filosoofia:

Sokrates, Platon, Aristoteles. Olümpiamängud. Makedoonia tõus ja hellenism: Aleksander Suur. Rooma riigi teke. Rooma vabariik ja selle korraldus. Rooma tõus suurriigiks: armee. Caesar. Keisrivõimu kehtestamine: Augustus. Lääne-Rooma ja Ida-Rooma. Rooma ühiskond ja eluolu: perekond, kasvatus ja haridus. Rooma õigus. Rooma kui antiikaja suurlinn. Ehituskunst. Religioon: ristiusu teke ja levik ning tõus riigiusuks. Antiiktsivilisatsioonide saavutused ja tähtsus maailma ajaloos.

TEEMA: Keskaeg

Õpitulemused

Õppija:

- 1) mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost keskaja kontekstis;
- 2) iseloomustab kiriku osa keskaja ühiskonnas ja kultuuris ning inimeste mõttemaailma kujundajana;
- 3) teab linnade tekkimise põhjusi ja iseloomustab, kuidas funktsioneeris linnaühiskond,
- 4) iseloomustab islami teket ja levikut ning väärtustab islami kultuuripärandit;
- 5) teab ristsõdade põhjusi ja tulemusi ning mõju kultuurile ja väärtushinnangutele;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: kirik, klooster, vaimulikud ordud, ketserlus, inkvisitsioon, ristsõjad, läänikord, naturaalmajandus, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, skolastika, koraan;
- 7) teab, kes olid Muhamed, Karl Suur, Innocentius III ja Aquino Thomas, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

Rahvasterändamine ja Lääne-Rooma riigi langus. Frangi riik: Karl Suur. Lääne-Euroopa riikide teke. Ühiskond ja eluolu: läänikord. Feodaalide ja talurahva eluolu. Rüütlikultuur. Linnaühiskond: kaubandus, käsitöö, valitsemine. Islami teke ja levik: Muhamed. Koraan. Ilmalik võim ja vaimulik autoriteet: keisrivõim ja paavstlus. Religiooni dominantsus. Vaimulikud ordud. Ketserlus. Ristsõjad.

TEEMA: Uusaeg

Õpitulemused

Õppija:

- 1) mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemusliku seose ning väärtushinnangute muutumist uusajal;
- 2) iseloomustab uut maailmapilti ning selgitab renessansi, maadeavastuste ja reformatsiooni osa selle kujunemisel; analüüsib kriitiliselt erinevaid teabeallikaid;
- 3) teab, mis mõju avaldasid Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni reformid Euroopale;
- 4) iseloomustab industriaalühiskonda ning analüüsib selle mõju inimeste igapäevaelule;
- 5) näitab ja analüüsib uusajal toimunud muutusi Euroopa poliitilisel kaardil;
- 6) tunneb teaduse ja tehnika arengu põhijooni ning tähtsamaid saavutusi uusajal;
- 7) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: renessanss, humanism, reformatsioon, absolutism, parlamentarism, valgustus, revolutsioon, reform, kapitalism, kolonialism, monopol, urbaniseerumine, sotsialism;
- 8) teab, kes olid Leonardo da Vinci, Christoph Kolumbus, Fernão de Magalhães, Martin Luther, Louis XIV, Voltaire, George Washington, Napoleon, Karl Marx ja Otto von Bismarck, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

Uusaeg

Uue maailmapildi kujunemine: renessanss ja humanism, maadeavastuste mõjud ning tagajärjed, reformatsioon ja vastureformatsioon. Absolutism ja parlamentarism: poliitiline kaart uusaja alguses. Absolutism Prantsusmaal, parlamentarismi kujunemine ja kindlustumine Inglismaal. Ameerika Ühendriikide iseseisvumine. Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni sõjad, nende mõju Euroopale: valgustus. Viini kongress. Rahvusluse tõus ja rahvusriikide teke. Industriaalühiskond: tööstuslik pööre, industriaalühiskonna tunnused. Maailmamajandus, teaduse ja tehnoloogia areng uusajal.

II KURSUS

Ainevaldkond	Sotsiaalsained
Aine	Ajalugu
Kursus	Eesti ajalugu I
Maht	35 tundi (vastavalt õppevormile võib kontakttundide ja iseseisva töö tundide arv olla erinev)

TEEMA: Eesti esiaeg

Õpitulemused

Õppija:

- 1) teab ja iseloomustab tähtsamaid Eesti esiaja perioode inimeste tegevusalade ning eluolu muutuste alusel; tõlgendab muististe alusel inimeste eluolu ja ühiskondlikku korraldust ning uskumusi ja vaimulaadi;
- 2) iseloomustab esiaja eestlaste suhteid naaberrahvastega ning vastastikuseid mõjutusi;
- 3) iseloomustab Eesti halduskorraldust ja majanduslikku arengut esiaja lõpul;
- 4) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: arheoloogiline kultuur, muistis, muinaslinnus, kalme, maakond, kihelkond, malev, animism.

Õppesisu

Tähtsamad arheoloogilised kultuurid. Muinasaja allikad ja nende uurimine. Kiviaja kultuurid Eestis: Kunda kultuur, kammkeraamika kultuur, nõorkeraamika ehk venekirveste kultuur – elanike peamised tegevusalad ja kultuuri iseloomustavad muistised. Metalliaeg: Pronksiaeg. Asva kultuur. Rauaaeg. Põlispõllundus, kalmed, linnused. Eesti muinasaja lõpul. Suhted naabritega. Idaslaavlased, balti hõimud, viikingid. Rahvusvaheliste kaubateede kujunemine ja Eesti. Eesti ühiskond esiaja lõpul. Sotsiaalne kihistumine.

Maakonnad ja kihelkonnad. Linnused. Külad ja elamud. Muinasusund ja ristiusu levik Eestis. Muinasusundi seos loodusega. Vanimad teated ristiusu levikust Eestis.

Laiendavad/süvendavad teemad: Jääaja mõju Eesti looduse ja maastiku kujunemisele. Kiviaja kultuuride levikuala. Tähtsamad asulapaigad Eestis. Lohukivid, aardeleidud. Erinevad maaharimisviisid ja põllusüsteemid. Naaberrahvaste allikad Eesti ajaloo kohta. Vana-Vene riigi rajamine. Jaroslav Targa katse alistada osa Eestist (1030-1061). Eestlaste elatusalad muinasaja lõpul. Eestlaste sõjaline tase. Ohvripaigad. Ristiusu leviku teed: katoliku kiriku määratud piiskopid.

TEEMA: Eesti keskaeg

Õpitulemused

Õppija:

- 1) analüüsib Balti risticõja põhjust, käiku ja tulemusi erinevate osaliste vaatenurgast;
- 2) tunneb muutusi Vana-Liivimaa riiklikus korralduses ja poliitilisel kaardil; iseloomustab suhteid naaberriikidega;
- 3) analüüsib Jüriöö ülestõusu tähtsust ja tähendust ajaloolise narratiivina;
- 4) iseloomustab Eesti keskaja ühiskonda: läänikord, talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord, käsitöö ja kaubandus, eluolu linnades; loob seoseid Eesti ja Euroopa ajaloo vahel keskajal;
- 5) iseloomustab Eesti keskaja kultuuri põhijooni ning mõistab ristiusu mõju Eesti kultuurile, vaimuelule ja väärtushinnangute muutumisele; mõistab kultuurilist järjepidevust;
- 6) analüüsib kriitiliselt keskaja kroonikaid ja teisi teabetekste;
- 7) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: Vana-Liivimaa, Liivi ordu, vasallkond, mõis, teoorjus, sunnismaisus, adramaa;
- 8) teab, kes olid Lembitu, Kaupo, piiskop Albert ja kroonik Henrik, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

Muistne vabadusvõitlus. Balti risticõja põhjused. Muistse vabadusvõitluse käik. Eestlaste lüüasaamise põhjused ja tagajärjed. Henriku Liivimaa kroonika ajalooallikana. Vana-Liivimaa riigid. Riiklik korraldus ja poliitiline kaart. Seisused. Maapäev.

Vana-Liivimaa riikide omavahelised suhted ja suhted naabritega. Jüriöö ülestõus, selle põhjused ja tagajärjed. Keskaja ühiskond Eestis. Läänikorraldus. Mõisate rajamine. Sunnismaisuse ja teoorjuse kujunemine. Keskaegsed linnad Eestis. Linnade valitsemine. Käsitöö, kaubandus, Hansa liit. Gildid ja tsunftid. Eluolu linnas. Kirik ja kultuur. Vaimulikud ordud ja kloostrid. Arhitektuur.

Laiendavad/süvendavad teemad: Läänemeremaade poliitiline kaart 13. sajandil. Riia linna rajamine. Mõõgavendade ordu. Läti ristiusutamine. Balti ristsõdade lõpp. Leedu riigi teke. Jüriöö ülestõusu rahvusvaheline taust. Liivimaa noorem riimkroonika. Mõisamajandus. Aadlike eluolu. Rüütlikultuur. Linnaõigus. Linnaelanikkond, selle sotsiaalne ja rahvuslik struktuur. Katoliku pühakud eesti rahvakalendris. Keskaegsed ajaloo ja kultuurimälestised Eestis. Keskaegne Tallinn. Wanradt-Koelli katekismus. Vana-Liivimaa asend Läänemere regioonis.

TEEMA: Ülemineku-aeg keskajast uusaega

Õpitulemused

Õppija:

- 1) iseloomustab rahvusvahelisi suhteid Läänemere piirkonnas 16. sajandil; võrdleb suurriikide mõju Läänemere piirkonnas 16. sajandil;
- 2) selgitab Liivi sõja eellugu, käiku ja tulemusi; analüüsib ning hindab allikate alusel sõja osaliste tegevust;
- 3) teab muutusi riiklikus korralduses ja poliitilisel kaardil sõdade ajal;
- 4) teab, kuidas toimus Rootsi võimu järkjärguline kehtestamine kogu Eesti alal;
- 5) iseloomustab reformatsiooni mõju ja tähtsust eesti kultuuriloos; analüüsib muutusi mentaliteedis ning vaimuelus;
- 6) teab, kes olid Balthasar Russow, Ivan IV ja Wolter von Plettenberg, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

Reformatsioon Eestis. Haridusolud. Eestikeelse trükisõna algus. Liivi sõda. Vana-Liivimaa asend Läänemere regioonis. Liivi sõja eellugu, käik ja tulemused. Eesti kolme kuningriigi valduses. Riiklik korraldus ja poliitiline kaart. Vastureformatsioon. Kultuuri areng. Balthasar Russowi kroonika ajalooallikana. Reformatsiooni ja vastureformatsiooni mõju vaimuelule.

Laiendavad/süvendavad teemad: Vene riikide liitmine Moskva ümber. Hertsog Magnus ja Liivimaa kuningriik. Poola-Rootsi ja Rootsi-Taani sõjad, rahulepingud ja tulemused. Venemaa osalemine Liivi sõjas. Renneri kroonika.

III KURSUS

Ainevaldkond	Sotsiaalsed
Aine	Ajalugu
Kursus	Eesti ajalugu II
Maht	35 tundi (vastavalt õppevormile võib kontakttundide ja iseseisva töö tundide arv olla erinev)

TEEMA: Rootsi aeg

Õpitulemused

Õppija:

- 1) iseloomustab Rootsi poliitikat Eesti- ja Liivimaal ning annab sellele allikate ja teabetekstide põhjal hinnangu; hindab allikate usaldusväärsust;
- 2) iseloomustab talurahva õigusliku ja majandusliku olukorra muutumist Rootsi ajal;
- 3) mõistab luterluse mõju ja Rootsi aja tähtsust eesti kultuuri ja hariduse arengus, ajaloos ning tänapäeval;
- 4) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: rüütelkond, reduktsioon, vakuraamat, piiblikonverentsid, Vastne Testament, Academia Gustaviana;
- 5) teab, kes olid Bengt Gottfried Forselius, Gustav II Adolf, Johan Skytte ja Karl XI, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

Rootsi keskvoim ja baltisaksa aadel. Majanduslik areng. Talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Reduktsioon ja selle tulemused. Manufaktuuride teke. Kaubandus. Vaimuelu ja kultuur. Luterlus riigiusuna. Esimesed gümnaasiumid. Ülikooli

asutamine Tartus. Rahvaharidus. Eestikeelse kirjasõna levik.

Laiendavad/süvendavad teemad: Eesti linnad Rootsi ajal. Nõiaprotsessid. Rootsiaegsed ajaloo- ja kultuurimälestised Eestis. Forseliuse seminar. Eesti kirjakeele areng.

TEEMA: Eesti XVIII sajandil

Õpitulemused

Õppija:

- 1) selgitab Põhjasõja põhjusi, tulemusi ja mõju;
- 2) iseloomustab Balti erikorda ning selle mõju Eesti arengule;
- 3) analüüsib rahvastikuprotsesse mõjutanud tingimusi;
- 4) analüüsib Euroopa valgustusideede mõju eesti vaimuelule;
- 5) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: balti erikord, restitutsioon, asehalduskord, vennastekogud;
- 6) teab, kes olid Karl XII, Peeter I, Katariina II, Anton Thor Helle ja August Wilhelm Hupel, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

Põhjasõda, selle põhjused, käik ja tulemused. Rahvastikuprotsessid Eestis 16.–18. saj. Sõdade, haiguste, olmetingimuste ja näljahädade mõju rahvastikule. Balti erikord. Vene keskvoim ja baltisaksa seisuslik omavalitsus. Talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Asehalduskord. Vaimuelu 18. sajandil. Baltisaksa kultuur ja talurahvakultuur. Rahvaharidus. Pietism ja valgustus.

Laiendavad/süvendavad teemad: Karl XII. Peeter I. Rahvapärimus Põhjasõjast. Rahvastikumuutused. Eesti linnad, kaubandus ja tööndus 18. sajandil. Katariina II valgustatud absolutism. Vennastekogude liikumine. Eestikeelne kirjasõna. Eestikeelne Piibel. Ajaloo- ja kultuurimälestised.

TEEMA: Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul

Õpitulemused

Õppija:

- 1) teab, kuidas muutus talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord, ning selgitab majandusprotsesside ja talurahvaseaduste seoseid;
- 2) mõistab ärkamisaja tähendust ja tähtsust ning selle mõju kodanikuühiskonna kujunemisele Eesti ajaloos;
- 3) iseloomustab rahvusliku liikumise eeldusi ja seoseid Euroopaga;
- 4) teab, millised olid tähtsamad rahvusliku liikumise ettevõtmised ning kes olid rahvusliku liikumise eestvedajad; analüüsib allikate alusel rahvusliku liikumise ettevõtmisi ja ideid;
- 5) iseloomustab muutusi Eesti ühiskonnas ja ühiskondlik-poliitilise mõtte arengut XIX sajandi lõpul ning loob seoseid omariikluse kujunemisega;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: estofiil, ärkamisaeg, rahvuslik liikumine, venestamine, Aleksandrikool;
- 7) teab, kes olid Karl Ernst von Baer, Friedrich Reinhold Kreutzwald, Johann Voldemar Jannsen, Jakob Hurt, Carl Robert Jakobson, Lydia Koidula ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

Talurahva vabanemine. Pärisorjuse kaotamine Eestis. Talurahva omavalitsuse kujunemine. Talude päriksostmine. Usuvahetusliikumine. Tööstuse areng. Erinevused Põhja- ja Lõuna-Eesti arengus. Ärkamisaeg. Eelärkamisaeg. Estofiilid. Tartu ülikool 19. sajandil. Eesti haritlaskonna kujunemise algus. Seltsiliikumine. Tähtsamad rahvusliku liikumise ettevõtmised ja nende eestvedajad, erimeelsused eesmärkide saavutamisel. Moderniseeruv Eesti. Majanduse areng. Raudteede ehitamine. Selle mõju majanduslikule ja sotsiaalsele arengule. Suurtööstuse kujunemine. Põllumajanduse areng. Talurahva kihistumine. Ülevenemaaliste seaduste laienemine Eestile. Venestusaja mõju haridusele, kultuurile ja rahvuslikule liikumisele. Rahvusliku professionaalse kultuuri kujunemine. Uus rahvuslik tõus. Poliitilised rühmitused. 1905. aasta sündmused ja nende mõju ühiskonnale.

Laiendavad/süvendavad teemad: Talurahvarahutused. Perekonnanimede panek. Väljarändamine. Vene keskvõim ja baltisakslased. Carl Schirren. Rahvahariduse edenemine, eestikeelse ajakirjanduse kujunemine. Teatri, kirjanduse, muusika areng.

Palvekirjade aktsioon. Esimene üldlaulupidu. Eesti Aleksandrikooli komiteed. Eesti Kirjameeste Selts. Ühistegevus. Manasseini revisjon. Eesti Üliõpilaste Selts. Eesti Rahva Muuseumi loomine. Jaan Tõnisson ja Konstantin Päts.

IV KURSUS

Ainevaldkond	Sotsiaalsained
Aine	Ajalugu
Kursus	Lähiajalugu I - Eesti ja maailm 20. sajandi I poolel
Maht	35 tundi (vastavalt õppevormile võib kontakttundide ja iseseisva töö tundide arv olla erinev)

TEEMA: Maailm I maailmasõja eel

Õpitulemused

Õppija:

- 1) iseloomustab suurriikide arenguhooni ja rolli muutumist rahvusvahelistes suhetes;
- 2) teab suurriikide sõjalis-poliitilisi blokke ning analüüsib Antanti ja Kolmikliidu taotlusi;
- 3) tunneb maailma poliitilist kaarti enne Esimest maailmasõda: näitab kaardil suurriikide sõjalistesse blokkidesse kuuluvaid riike, koloniaalimpeeriume;
- 4) iseloomustab maailma majanduse arenguhooni; analüüsib teaduse ja tehnika mõju;
- 5) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: imperialism, monopol, Antant, Kolmikliit.

Õppesisu

Suurriikide arenguhooni: poliitiliste süsteemide erinevused; Venemaa. Maailma majandus: teadusrevolutsioon, monopolid, kapitali eksport, vabaturumajandus ja protektsionism. Suurriikide liidud: kujunemise põhjused ja tagajärjed.

Laiendavad/süvendavad teemad: Saksamaa, Venemaa, koloniaalmaad.

TEEMA: Esimene maailmasõda

Õpitulemused

Õppija:

- 1) analüüsib Esimese maailmasõja põhjusi ning sõdivate poolte taotlusi;
- 2) analüüsib Esimese maailmasõja tagajärgi ja mõju maailma arengule;
- 3) analüüsib Eesti omariikluse saavutamise eeldusi ja protsessi;
- 4) teab Eesti Vabadussõja sündmusi ning kirjeldab sõja käiku kaardi alusel;
- 5) mõistab Vabadussõja ja Tartu rahu tähendust Eesti Vabariigi kindlustumisel;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: Veebruarirevolutsioon, autonoomia, Asutav Kogu, Landeswehr, Tartu rahu;
- 7) teab, kes olid Nikolai II, Vladimir Lenin, Jaan Poska, Johan Laidoner ja Konstantin Päts, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

Esimene maailmasõda: põhjused; sõdivad pooled ja tähtsamad sõjatandrid; Esimese maailmasõja tagajärjed: impeeriumide lagunemine, uute rahvusriikide teke; Eesti iseseisvumine: eeldused, Eesti iseseisvumine, Vabadussõda, Tartu rahu.

Laiendavad/süvendavad teemad: Muudatused sõjapidamises ja tehnikas; Versailles'i rahu; revolutsioon ja kodusõda Venemaal 1917-1920; Eesti autonoomia.

TEEMA: Maailmasõdadevaheline aeg: demokraatia ja diktatuurid

Õpitulemused

Õppija:

- 1) analüüsib ja võrdleb rahvusvahelisi suhteid 1920. ja 1930. aastail ning teab muutuste põhjusi;
- 2) teab ja iseloomustab rahvusvahelisi kriise: Kaug-Ida, Etioopia, Hispaania kodusõda;
- 3) iseloomustab majanduse arengut maailmasõdadevahelisel perioodil ning selgitab majanduskriisi põhjusi ja mõju;
- 4) analüüsib ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;

- 5) analüüsib Eesti ühiskonna poliitilist arengut 1920. ja 1930. aastail, selgitab autoritarismi kujunemise põhjusi ja mõju ühiskonnale ning iseloomustab vaikivat ajastut;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, kommunism, NSVL, fašism, natsionaalsotsialism, Rahvasteliit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, vabadussõjalased;
- 7) teab, kes olid Jossif Stalin, Adolf Hitler, Benito Mussolini, Franklin D. Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevus

Õppesisu

Maailmasõdadevaheline aeg: demokraatia ja diktatuurid: Euroopa-kesksus ning rahvusvahelised suhted; demokraatia levik; demokraatia põhijooned Suurbritannia, Prantsusmaa ja USA näitel: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu; majanduskriis: põhjused, levik ja mõju, Roosevelti uus kurss; autoritarism, totalitarism:, fašism, natsionaalsotsialism, kommunism; diktatuuride iseloomulikud jooned, eripärad ja levik: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu; uute konfliktide kujunemine, kriisikolled; Eesti tee demokraatialt autoritarismile: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.

Laiendavad/süvendavad teemad: Hitlerlik Saksamaa; stalinlik NSVL; kultuurautonoomia Eesti Vabariigis; vabadussõjalased; 1934. a riigipööre Eestis.

TEEMA: Teine maailmasõda

Õpitulemused

Õppija:

- 1) analüüsib rahvusvahelisi suhteid Teise maailmasõja eel;
- 2) iseloomustab Teise maailmasõja põhjusi ja tagajärgi;
- 3) iseloomustab sõjategevust kaardi järgi;
- 4) teab Hitleri-vastase koalitsiooni kujunemislugu;
- 5) analüüsib Teise maailmasõja mõju Eesti ajaloole;
- 6) teab, kes olid Winston Churchill, Charles de Gaulle, Dwight Eisenhower, Georgi Žukov, Johannes Vares ja Otto Tief, ning iseloomustab nende tegevust;

7) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: Anšluss, Müncheneri konverents, MRP, baasideleping, okupatsioon, suvesõda, Atlandi Harta, ÜRO.

Õppesisu

Teine maailmasõda: Teine maailmasõda kui Esimese maailmasõja jätk; põhjused: Saksamaa taotlused, NSVL eesmärgid, lepituspoliitika; sõdivad pooled: Saksamaa ja tema liitlased, Hitleri-vastane koalitsioon ja selle kujunemine: Atlandi Harta, Teherani, Jalta ja Potsdami konverentside tähtsus; tähtsamad sõjatandrid ja lahingud: rinded, tähtsamad lahingud (Pearl Harbor, Moskva, Midway, Stalingrad, Kursk, El-Alamein, Normandia dessant); Teise maailmasõja tulemuste vastuolulisus ja selle tagajärjed maailma poliitilisele, majanduslikule ja ideoloogilisele arengule; Eesti Teises maailmasõjas: iseseisvuse kaotamine, okupatsioonid, sõjakaotused ja –kahjud, sõja mõju inimeste elukäikudele. Pagulaskond.

Laiendavad/süvendavad teemad: Eestlaste valikud Teises maailmasõjas; vastupanuliikumine.

V KURSUS

Ainevaldkond	Sotsiaalsained
Aine	Ajalugu
Kursus	Lähiajalugu II - Eesti ja maailm 20. sajandi II poolel
Maht	35 tundi (vastavalt õppevormile võib kontakttundide ja iseseisva töö tundide arv olla erinev)

TEEMA: Maailm I maailmasõja eel

Õpitulemused

Õppija:

- 1) analüüsib külma sõja põhjusi ja kujunemist ning teab avaldumisvorme;
- 2) analüüsib külma sõja kriiside tekkimise põhjusi ning osaliste taotlusi ja tulemusi;
- 3) analüüsib rahvusvahelist olukorda külma sõja ajal;
- 4) iseloomustab kahe Saksa riigi arengut külma sõja ajal;
- 5) teab, kes olid Harry Truman, John F. Kennedy, Nikita Hruštšov, Fidel Castro, Konrad Adenauer ja Willy Brandt, ning iseloomustab nende tegevust;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: külma sõda, kriisikolle, NATO, VLO, võidurelvastumine, raudne eesriie.

Õppesisu

Külm sõda: külma sõja kujunemine ja selle avaldumise vormid: võidurelvastumine, sõjalised liidud; kriisid: Korea sõda, Suessi kriis, Kuuba kriis, Vietnami sõda, Berliini kriisid; kahepooluseline maailm: USA ja NSVL vastasseis; lõhestatud Saksamaa: lõhestamine, kahe Saksa riigi vahelised suhted.

Laiendavad/süvendavad teemad: Marshalli plaan; Saksa majandusime.

TEEMA: Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda

Õpitulemused

Õppija:

- 1) analüüsib demokraatlike riikide arengu põhijooni;
- 2) teab Euroopa integratsiooni kujunemist ja põhietappe;
- 3) teab, kes olid Ronald Reagan ja Robert Schumann, ning iseloomustab nende tegevust;
- 4) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: Euroopa Liit, Euroopa Nõukogu, OSCE.

Õppesisu

NSVL ja kommunistlik süsteem: kommunistliku süsteemi kujunemine; Ida-blokk: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu, Moskva poliitika ja kriisid: Ungari ülestõus, Praha kevad, Poola kriisid; NSVL: stalinism, sula, stagnatsioon; Eesti NSV: ühiskond, majanduse areng, rahvastik, vastupanu vormid, Välis-Eesti.

Laiendavad/süvendavad teemad: Poola "Solidarsus"; juhitud migratsioon; metsavendlus; dissidentlus.

TEEMA: Maailm sajandivahetusel

Õpitulemused

Õppija:

- 1) analüüsib kommunistliku süsteemi lagunemise põhjusi;
- 2) teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil pärast külma sõja lõppu;
- 3) analüüsib jõudude vahekorra muutusi rahvusvahelistes suhetes ning uute pingekollete kujunemist;
- 4) analüüsib Eesti iseseisvuse taastamist ning teab riikluse ülesehitamise käiku;
- 5) selgitab Eesti integreerumist Euroopasse ja maailma;
- 6) teab, kes olid Ronald Reagan, Mihhail Gorbatšov, Boriss Jeltsin, George Bush, Helmut Kohl, Vaclav Havel, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust;

7) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: perestroika, glasnost, laulev revolutsioon, Rahvarinne, Balti kett, interrinne, ERSP, Eesti Kongress, Põhiseaduse Assamblee.

Õppesisu

Maailm sajandivahetusel: NSVLi ja kommunistliku süsteemi lagunemine: Berliini müüri langemine, majanduslikud ja poliitilised reformid NSVL-s; kommunistliku bloki lagunemise ja kommunistlike ideede krahhi mõju väärtushinnangutele; külma sõja lõpp ja geopoliitilised muudatused: poliitilise kaardi muutumine; USA rolli muutus: uus jõudude vahekord maailmas; Eesti iseseisvuse taastamine. Integratsioon Euroopasse ja maailma: laulev revolutsioon, riikluse taastamine; uued pingekolded: Balkani kriis.

Laiendavad/süvendavad teemad: Perestroika; Venemaa pärast 1991. a.; põhiseadusliku riigikorra ülesehitamine; riikluse arengu sõlmprobleemid: üleminek turumajandusele, sotsiaalpoliitika, rahvuspoliitika; Balkan: Jugoslaavia lagunemine.

VI KURSUS

Ainevaldkond	Sotsiaalsained
Aine	Ajalugu
Kursus	Lähiajalugu III - 20.sajandi arengu põhijooned: Eesti ja maailm
Maht	35 tundi (vastavalt õppevormile võib kontakttundide ja iseseisva töö tundide arv olla erinev)

TEEMA: Maailm I maailmasõja eel

Õpitulemused

Õppija:

- 1) teab tähtsamate ideoloogiate põhiseisukohti ja iseloomustab nende mõju ühiskonnale;
- 2) teab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning iseloomustab nende rakendumist igapäevaelus;
- 3) analüüsib kultuuri arengu põhijooni ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega.

Õppesisu

Progressi idee, teaduse autoriteedi kõrgaeg; optimismiajastu; üleilmastumine; keskkonnaprobleemide teadvustamine, Greenpeace; inimõiguste tõstatamine rahvusvahelistes suhetes ja kodanikutasandil, individikeskse mõtteviisi tugevnemine; ideoloogilise ekspansionismi liitumine territoriaalsele ekspansionismile (maailmarevolutsiooni idee); põlvkondade konflikt, noortekultuuri kujunemine, seksuaalrevolutsioon, diskoajastu; postmodernistliku ja multiperspektiivse maailmavaate levik, kõlbeline relativism.

TEEMA: Sõja ja rahu küsimus

Õpitulemused

Õppija:

- 1) analüüsib, mis asjaoludel kujunesid ja muutusid inimeste hoiakud ning väärtushinnangud sõja ja rahu küsimuses 20. sajandi jooksul;
- 2) analüüsib rahvusvaheliste organisatsioonide rolli riikidevahelistes suhetes;
- 3) teab Lähis-Ida kriisikolde kujunemise põhjusi, selgitab kriisi olemust ja püüdeid seda lahendada;
- 4) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: desarmeerimine, võidurelvastumine, patsifism.

Õppesisu

Sõja ja rahu küsimus: suhtumine sõdadesse: patsifism, võidurelvastumine, desarmeerimine, tuumasõja oht; rahvusvahelised organisatsioonid: Rahvasteliit, ÜRO, NATO, uue maailmakorra loomise katsed; konfliktid ja nende lahendamise püüded Lähis-Ida näitel. Eesti osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide töös.

Laiendavad/süvendavad teemad: tuumarelv ja sellega kaasnevad probleemid: Põhja-Korea, Iraan.

TEEMA: Inimsusevastased kuriteod

Õpitulemused

Õppija:

- 1) selgitab, millised arengud ühiskonnas tegid võimalikuks inimsusevastaste kuritegude toimepaneku;
- 2) mõistab inimsusevastaste kuritegude olemust ning nende taunimise ja vältimise vajalikkust;
- 3) teab inimsusevastaste kuritegude toimepanemise viise ja nende tagajärgi;
- 4) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: genotsiid, holokaust, küüditamine, GULAG.

Õppesisu

Inimsusevastased kuriteod: massikuritegude ideoloogilised alused ja psühholoogilised juured; koonduslaagrid, GULAG; küüditamised; natsismikuriteod: holokaust; kommunismikuriteod; genotsiid, etnilised puhastused. Inimsusevastased kuriteod Eestis.

Laiendavad/süvendavad teemad: Antisemitism; rassiteooriad; kultuuri revolutsioon Hiinas; inimsusevastased kuriteod Balkanil Jugoslaavia lagunemise järel; Darfuri tragöödia.

TEEMA: Muu maailm

Õpitulemused

Õppija:

- 1) iseloomustab koloniaalsüsteemi toimimist, selle lagunemise põhjusi ja tagajärgi;
- 2) analüüsib uute vastasseisude kujunemist maailmas pärast külma sõja lõppu.

Õppesisu

Muu maailm: koloniaalsüsteemi lagunemine ja selle tagajärjed; uute vastasseisude kujunemine, terrorism; islamimaailma aktiveerumine ja vastuolud läänega.

Laiendavad/süvendavad teemad: Ladina-Ameerika: arengu erijooned; Aasia: Hiina ja Jaapan, Tiibeti probleem; Aafrika: Aafrika vabanemine ja probleemid.